

Paulus ele laulau ila pagid Galesia

¹ Gau Paulus, eaba ato aea ton Iesus Kristus ga Deo Tamada. Eaba eta tanoeai isula gau mao, ga eaba eta idol gau ngan kadonga naurata toa ne mao. Be Iesus Kristus ga Deo Tamada toa ipei ei mulian ngan ele matenga, gisirua tisula gau.

² Gaingada oaeoag abode laulau toa ne ga ila pagimi iaoa keledede ton Kristus toa amamado ngan gid tuanga ngan tibur kapei Galesia.

³ Kemi ngan Deo Tamada ga Maron Iesus Kristus, gisirua led kadonga lolo marum aea ga lolo tarui aea idio pagimi. ⁴ *Iesus Kristus inasi Deo Tamada ele kimnga ta ilongean ei ga imate ngan gita leda kadonga sasat, ngansa iuanga ibada gita mulian ngan kadonga sasat ga kimnga papaeamao tanoeai aea toa ienono labone. ⁵ Toa bedane ta tasoa Deo ieda somisomi ga ilalala ga ila. Eine tautaunga.

Ato kemi keledede mon ienono

⁶ Gau nakakrik tau ngan gimi, ngansa manmanae tau atnan Deo toa ibaba gimi ngan Kristus ele kadonga lolo marum aea, ta ala anasi ato kemi ede pade. ⁷ *Be ato kemi toa ede pade ne, eine ato kemi tautaunga mao. Be panua edengada tipalaurerean ato kemi ton Kristus ta tipabuobuo gimi. ⁸ *Be oangga gai, mao anggelo

---

* **1:4:** Gal 2.20   * **1:7:** PA 15.1,24   * **1:8:** 1Ko 16.22

eta buburiai aea ipaola ato kemi ga ila pagimi, be iuot lalaede mambe ato kemi toa mugaeai gai apaola pagimi oa mao, kemi ngan eaba toa oa ila ngan dinga imperno. ⁹ Mambe akeo ngan ga ila, ta labone nakeo pade, oangga sai ipaola ato kemi pagimi, be iuot lalaede mambe gimi abada pagai toa mugaeai oa mao, kemi ngan eaba toa oa ila ngan dinga imperno!

¹⁰ *Be gimi akeo mado? Posanga toa labone nakado, eine ngan kadonga gid eababa ga lolod kemi ngan gau, mao ngan kadonga Deo ga ilolo kemi ngan gau? Aoangga nakado ngan parum-rumnga gid panua? Eine mao. Alongo. Oangga naparumrum gid panua, eine ga naot paeaeanga ton Kristus mao.

Paulus ininipu ngan ei iuot eaba ato aea

¹¹ *Oaeoaeg, nakeo pagimi toa bedaoa ngansa nakim aoatai kemi bedane: Ato kemi toa mugaeai napaola ga ila pagimi ne, eine eaba eta tanoeai ikado ga iuot mao. ¹² Gau nabada ga inam pan eaba eta mao, ga eaba eta ipaoatai gau ngan mao pade. Be Iesus Kristus kekelen ipaola ato kemi toa ne pagau.

¹³ *Ngansa gimi alongo ngan leg kadonga mugaeai. Gau nanasi kadonga raring aea ga paoatainga togid Iuda. Be napaieiei gid iaoa kelede ton Kristus ga napapaeabu ngan gid.

---

* **1:10:** 1Te 2.4   * **1:11:** Mt 16.17, 1Ko 15.1-5   * **1:13:** PA 8.3

Mugaeai Paulus ipaieiei gid iaoa kelede ton Kristus.

¹⁴ *Be ngan kadonga raring aea ga paoatainga toa oa, gau naeasal oaeoag busa Iuda ad toa amai rai lalaede. Be lolog matua tau ngan gid nasinga togid tibutibug. ¹⁵ *Be Deo isio gau motean toa tnag iapai oa. Ei ilolo marum ngan gau ta ibaba gau ga naot ele eaba. Be ngan ado toa Deo ikim, ¹⁶ ei ipasolan Inat pagau, ngansa iuanga gau nala napaola ele ato kemi ga ila pagid alu padengada. Be ngan ado toaiua, nala pan eaba eta ngan panasinga gau mao. ¹⁷ Be gid panua toa tiuot Iesus ele panua ato ad mugaeai ngan gau ga timamado Ierusalem, gau nala pagid mao pade. Be nala manmanae ngan tibur kapei Arebia, ga kus ta naluagau mulian ngan tuanga Damaskus.

¹⁸ *Be muriai ngan rai tol, nala Ierusalem ngan

---

* **1:14:** PA 22.3   * **1:15:** Ais 49.1, Gal 2.7   * **1:18:** PA 9.26-27

geranga Petrus* ta namado pan irangrang ngan ado sangaul igegea lima. ¹⁹ Be nagera Iesus ele panua ato ad padengada mao. Nagera Jems kekelen, toa Maron itar kakau. ²⁰ Ngan Deo imata, posanga toa nabode ga ila pagimi ne, eine pakakanga mao. ²¹*Muriai nala ngan tibur kapei Siria ga Silisia. ²² Be gid iaoa kelede ton Kristus toa timamado ngan tibur kapei Iudea, tigera matag teta mao. ²³ Tilongo ag ninipunga kekelen bedane, “Eaba toa mugaeai ipaieiei gita, labone ipaola ato kemi toa mugaeai iuangga ipaeabu ngan.” ²⁴ Tilongo posanga toa bedaoa ngan gau ta tisoa Deo ieda.

2

Gid panua ato ad padengada lolod kelede pan Paulus

¹ *Be muriai ngan rai sangaul igegea pange, nala Ierusalem pade toman ngan Barnabas be nabada Taitus pade. ² Gau nala ngansa nanasi posanga toa Deo ipasolan pagau, ta aoag inasi pagid ngan ato kemi toa napapaola pagid panua toa Iuda ad mao. Be nala mumulnga pagid panua toa matad mambe gid madidnga ngan iaoa kelede ton Kristus, ta aoag inasi pagid kekelegid. Nakado bedaoa ngansa namataud. Ngan kado ta naurata toa naladlado ngan aea kadonga mugaeai ga inam, eine ga iduaea. ³ Be panua edengada tigera Taitus idio toman ngan gai, ta tiparpar

---

* **1:18:** Ngan posanga Grik tibode Petrus ieda nene mao, be ieda ede pade Sipas. Tikado lalaede bedane ngan 2.9, 11, ga 14.

* **1:21:** PA 9.30   * **2:1:** PA 15.2

ngan aea palunga*, ngansa ei eaba Grik aea. Be tipalu ei mao, ngansa eaba eta ngan gid panua ato ad toa oa isusuran ei ngan kadonga toa bedaoa mao. ⁴ *Be posanga ngan palunga iuot kapei, ngansa panua edengada tipakaka ngan lolod matua ngan Iesus, be tiuen ga tidudunga ngan lemai rourounga. Tikado bedaoa ngansa tiuanga titalelean gai ta tiuatai, gai anasnasi apu ton Moses, mao mao. Ngansa gid tikim apu manta ikaukau gita ta taman paeaeanga. Be tautaunga ngan leda lupnga toman ngan Iesus Kristus, ei ipola gita ta tamado gadio ngan apu pade mao. ⁵ Be gai alongean gid ta tidada gai teta ngan led posanga mao. Gai amadid matua ngansa aoangga posanga tautaunga ngan ato kemi manta idio pagimi.

⁶ Tautaunga, gid panua ato ad toa oa edad kapeipei. Be ngan gau matag, oangga eaba ieda kapei, mao oangga ieda mao, eine danga eta mao. Deo imata ila ngan eaba eta ieda mao, be igera gita toa ngada ne lalaede mon. Be gid panua ato ad toa oa tilongo leg ato kemi, ta tidol idil eta pade ga idae ngan mao. ⁷ *Be gid tigeria mambe Deo ibada naurata pagau ngan paolanga ele ato kemi ga ila pagid alu padengada toa tipalu gid mao, lalaede mambe ibada

---

* **2:3:** Deo ibada apu palunga aea ila pan Abraam mugaeai. Gera posanga ngan OM 17.10-14. Be apu toa oa, eine ngan gid Iuda kekelegid tinasnasi. Deo ikeo ga gid alu padengada tidio gadio ngan apu toa oa mao. Be ngan ado toaiua, Kristien edengada Iuda ad tiparpar ngan gid Kristien toa ngada oa manta tinasnasi apu palunga aea pade. * **2:4:** Gal 1.7, 5.1,13 * **2:7:** PA 22.21

naurata pan Petrus ngan paolanga ele ato kemi ga ila pagid panua Iuda ad toa tibada palunga. ⁸Ngansa Deo toa ipamatua Petrus ngan kadonga naurata ato aea pagid panua Iuda ad toa tibada palunga, eine ipamatua gau pade toa bedaoa ngan kadonga naurata ato aea pagid alu padengada toa tibada palunga mao. ⁹Jems ga Petrus ga Ioanes matad mambe madidnga ngan iaoa kelede ton Kristus. Be panua toa tol ne tigers mambe Deo ele kadonga lolo marum aea ienono pagau ngan kadonga naurata toa ne, ta tikisi gairua Barnabas bagemai ga lolod kelede ngan gai ala pagid alu padengada toa Iuda ad mao, be gid ga tila pagid panua Iuda ad. ¹⁰*Be tirenren pagai ngan posanga kelede ga bedane: Manta matamai nanan ngan luanga gid tal mon panua lululunga ad. Be naurata toa lolog ikim ne tota bedaoa.

Paulus idaba Petrus

¹¹Be ngan ado toaiua Petrus inam pagai ngan tuanga Antiok, gau nadaba ei imatai, ngansa ele kadonga itutui mao. ¹²*Ngansa ngan ado toaiua Jems iuaeoae edengada Ierusalem ad tinam tiuot maitne, Petrus ianean toman ngan gid alu padengada.† Be Jems iuaeoae tinam tiuot, ta Petrus ila aluai ngan gid alu padengada ta ilup toman ngan gid pade mao. Ikado bedaoa ngansa imataud

---

* **2:10:** PA 11.29-30   * **2:12:** PA 11.3   † **2:12:** Ngan gid Iuda matad, oangga Petrus ianean toman ngan gid alu padengada, eine kemi mao, ngansa tiuangga gid alu padengada eine panua kadonga sasat ad. Be ngan apu pau ton Iesus, Kristien ngan alu toa ngada ne kemikemi, ga apu eta ipakala gid Iuda ngan eaneannga toman ngan gid mao.

gid panua toa tiparpar ngan palunga, ta ilolo ruangada. ¹³ Be gid panua padengada Iuda ad ngan iaoa kelede ton Kristus tinasi ei ngan ele kadonga pakakanga. Toa bedaoa ta led kadonga pakakanga idada Barnabas pade.

¹⁴ Be gau nagera mambe led kadonga inasi ato kemi aea posanga tautaunga mao, ta ngan panua busa matad nakeo pan Petrus bedane, “Eao eaba Iuda am, be lem kadonga eine mambe gid panua Iuda ad mao, be eine mambe kadonga togid alu padengada. Tota eao kamado susuran gid alu padengada ngan nasinga kadonga togid Iuda? Eine kemi mao.”

Eaba ilolo matua ngan Iesus, ei iuot tutui Deo imatai

¹⁵ Tautaunga, gai panua Iuda amai, ngansa gid Iuda tipopo gai. Gai aot ngan alu padengada toa gid Iuda tiuatoato panua kadonga sasat ad oa mao. ¹⁶ *Be gita taoatai mambe eaba eta iran-grang ngan iuot tutui Deo imatai ngan nasinga apu mao. Gita taot tutui Deo imatai oangga loloda matua ngan Iesus Kristus. Ta gai Iuda pade lolomai matua ngan Iesus Kristus, ngansa gai pade akim Deo iuato gai panua tututui ngan lemai kadonga lolo matua aea ngan Kristus. Be taot panua tututui ngan nasinga apu mao. Ngansa eaba eta iran-grang ngan ikado ga Deo iuato ei eaba tutui ngan nasinga apu mao.

¹⁷ Be oangga gai Iuda anasi Kristus ngan otnga tutui Deo imatai ta atnan edap ngan apu aea

---

* **2:16:** PA 15.10-11, Ro 3.20-28, Gal 3.11

nasinga, ga kus ta lemai idil paeamao ngan tnannga apu iuot masaeai, eine madongan? Kado gimi aoangga Kristus idada gai ngan kadonga sat. Eine mao. ¹⁸ Ngansa oangga nanasi Iesus ta natnan apu ga idio, ga kus ta napei mulian kadonga ngan nasinga apu, eine kadonga toa ne ipasolan mambe gau nanasi tutui apu mao. ¹⁹ Ngansa mugaeai natoba nasinga apu, be narangrang mao, ta eine mambe namate. Be Deo ikim namate toa bedaoa, ta labone narangrang ngan namado kemi ga nanasi ele kimnga. ²⁰ *Eine mambe namate ngan abei tabala toman ngan Kristus, ga nadae mulian pade. Ta labone namamado ngan gau urag mao, be Kristus imamado lologeai. Ta kadonga toa ngada ne nakakado tanoelai, eine nakado ngansa lolog matua ngan Deo Inat toa ikim gau ga ilongean ei ga imate ngan badanga gau mulian. ²¹ Be tinig ngan natado Deo ele kadonga lolo marum aea toa ne ga iduaea mao. Ngansa oangga apu ton Moses irangrang ngan ikado gita ga taot tutui Deo imatai, eine Kristus imate ngan ipu eta mao.

3

Edap ngan apu aea nasinga eine mambe edap lolo matua aea mao

¹ O gimi panua mangamanga Galesia ami! Sai ipabuobuo gimi? Gai apasolan Iesus Kristus pagimi na. Ta eine mambe agera ele matenga ngan abei tabala matamiai. ² Gau nakim naoatai ngan danga kelede pagimi ga bedane: Gimi abada

---

* **2:20:** Gal 1.4

Itautau Tutui ngan edap isaoa? Abada ngan nasinga apu, mao abada ngan longonga ato kemi ga lolomi matua ngan? ³ Matamata alalala ngan Itautau Tutui iura, be labone aoangga apasala lalalanga ngan gimi urami? Gimi amangamanga toa bedaoa na? ⁴ Be gid danga kulupulupu toa panua tikado ngan gimi mugaeai, eine abada gid ieieinga toa ne sapaean? Gau naeadi mambe gimi abada ieieinga toa ne sapaean mao. ⁵ Be ikamado ga Deo ibada Itautau Tutui pagimi ga ikakado gid uisinga rabu ngan gimi? Eine ngansa gimi anasnasi apu, mao ngansa alongo ele posanga ga lolomi matua ngan?

⁶ *Eine lalaede mambe Abraam mugaeai. Deo ele laulau ikeo ngan ei bedane, “Ei ilolo matua ngan Deo, ta ngan ipu toaine Deo irau posanga ngan ei ta iuato ei eaba tutui.” ⁷ Tota gimi manta aoatai kemi bedane: Panua lolod matua ngan ato kemi, gid kekelegid tiuot Abraam ele gergeu tautaunga. ⁸ *Be mugaeai tau, Deo iuatai mambe gid alu padengada ga lolod matua ngan ele ato kemi, ta ngan edap toa oa ei ga iuato gid panua tututui. Toa bedaoa ta ipaola ato kemi pan Abraam motean, mambe ele laulau ikeo ngan ga bedane, “Kadonga kemi toa nakado ngan eao, eine ga iparangrang gid alu toa ngada ne tanoeai.” ⁹ Tota sapadua lolod matua ngan ei, Deo ikado kemi ngan gid, lalaede mambe ikado ngan Abraam, eaba toa ilolo matua ngan ei mugaeai.

¹⁰ *Ngansa oangga sai iadi apu ngan otnga tutui

---

* **3:6:** OM 15.6 * **3:8:** OM 12.3, 18.18, 22.18, Ro 4.3,16 * **3:10:** Lo 27.26

Deo imatai, eine Deo ga ipanas ei. Ngansa Deo ele laulau ikeo ga bedane, “Oangga sai inasnasi tutui apu aea posanga idil toa ngada ne mao, Deo ga ipanas ei.” ¹¹ *Be Deo ele laulau aea posanga ede pade bedane, “Gid panua tututui ga timado kemi ngan led kadonga lolo matua aea.” Posanga toa ne ipasolan gita masaeai ga bedane: Eaba eta irangrang ngan ikado ga Deo iuato ei eaba tutui ngan nasinga apu mao. ¹² *Be edap ngan apu aea nasinga, eine lalaede mambe edap lolo matua aea mao. Deo ele laulau aea posanga ede pade bedane, “Eaba sai inasnasi gid apu toa ne, ei ga ibada madonga kemi.” ¹³ *Be gita ada gigi kapei Deo imatai, ngansa tanasi apu somisomi mao, ta Deo iuangga ipanas gita. Be Kristus imate ngan abei tabala ngan badanga ada panasnga, ta ipatutui ada gigi kapei toa oa. Eine lalaede mambe Deo ele laulau aea posanga ga bedane, “Eaba sai tipakantutu ei ngan abei, eine Deo ipanas ei.” ¹⁴ Iesus ikado toa bedaoa ngansa ikim kadonga kemi toa mugaeai ikado ngan Abraam, eine ga ikado ngan gid alu padengada. Kadonga kemi toa oa ila pagid alu padengada ngan Iesus Kristus ele naurata. Tota oangga loloda matua ngan ei, eine ga ibada Itautau Tutui pagita mambe iposa tautaunga ngan mugaeai.

Apu ton Moses irangrang ngan isamum Deo ele posanga tautaunga mao

¹⁵ Oaeoag, gau naninipu ngan gita eababa leda kadonga ga bedane: Oangga panua rua tirau

---

* **3:11:** Hab 2.4, Gal 2.16
21.23, Ro 8.3

* **3:12:** Wkp 18.5

* **3:13:** Lo

led posanga tautaunga rabu ngan gisirua, eine lolod kelede ngan saoa posanga toa tirau oa, ta tibode ga idae ngan laulau. Tota irangrang ngan eaba eta pade isamum posanga toa oa mao, ga igalbatan posanga eta ga idae ngan mao pade.

¹⁶ *Eine lalaede mambe posanga tautaunga toa Deo irau toman ngan Abraam. Deo ikado ele posanga tautaunga pan Abraam ga ele gergeu. Be ele laulau ikeo ngan gid ele gergeu mao. Oangga bedaoa, iposa ngan panua busa, be eine mao. Ele laulau ikeo ga posanga tautaunga toa oa ila pan eaba kelede ta ikeo ga, “Ila pan lem gergeu.”*

Gergeu toa oa eine Kristus. ¹⁷ *Leg posanga ipu ga bedane: Mugaeai Deo irau ele posanga toman ngan Abraam. Be rai buno pange sangaul tol (430) ga kus ta Moses ele apu iuot. Apu toa ne iuot muriai tau ta irangrang ngan isamum posanga toa Deo irau toman ngan Abraam oa mao, ga itado ga iduaea mao pade. ¹⁸ *Ngansa oangga tanasi apu ngan badanga danga kemikemi toa Deo isio ngan iman leda, eine tabada ngan ele posanga tautaunga mao, be tabada ngan urada. Be eine mao. Deo ilolo marum ngan Abraam ta iposa tautaunga pan ngan gid danga kemikemi toa ne.

---

* **3:16:** OM 13.15, 17.8, 24.7 * **3:16:** Posanga idil toa ne gergeu idodo posanga ede ngan Grik ga Ibru toa ipu ede pade mambe ipuapua mao ibud. Tautaunga iposa ngan ele gergeu, be posanga idil toa kelede ne irangrang ngan ikeo ngan gergeu kelede, mao gergeu busa, mao itubtub busa pade. Ngan ipu toaine, oangga tagera posanga toa ne ngan Otnga Mugaeai, aea pulnga imata lalaede mao. * **3:17:** IM 12.40 * **3:18:** Ro 4.14

19 *Tota ikamado ga apu ienono? Deo idol apu ngansa iuangga ipasolan gita mambe leda kadonga sasat eine kemi ngan imata mao. Ta apu ienono bedaoa ga irangrang ngan gergeu toa mugaeai iposa tautaunga ngan ga iuot. Deo ibada apu toa ne ga ila pan Moses ngan gid anggelo baged, ta Moses ipaola ga ila pagid tibutibuda. Moses iman bebed ga imadid rabu ngan Deo ga tibutibuda. 20 Be oangga eaba eta iman eaba ede pade ibebe, ei ga ikado posanga rabu ngan ei ga panua iaoa ede pade. Be Deo kekelen ikado ele posanga tautaunga ga ila pan Abraam. Eaba eta iman ibebe mao.

Apu eine mambe ada madidnga ital gita ga tala pan Kristus

21 *Be kado gimi aoangga apu iparau ngan Deo ele posanga tautaunga. Eine mao. Ngansa oangga apu irangrang ngan ikado ga tamado kemi somi-somi, eine tanasi apu toa oa ngan otnga tutui Deo imatai. Be eine mao. 22 Deo ele laulau ikeo ga kadonga sat iul panua toa ngada ne tanoeai ngan puo. Be ngan kadonga toa ne, Deo iuangga ikado edap ngan luanga gita. Tota oangga sapedua lolod matua ngan Iesus Kristus, eine tibada danga kemikemi toa iposa tautaunga ngan.

23 *Be mugaeai ngan Deo ele edap lolo matua aea iuot masaeai, gita tamamado gadudunga ngan apu ele puo. Puo toa oa ipakala gita ga irangrang ngan ado toaiua Deo ele edap lolo matua aea iuot masaeai. 24 *Tota apu iuot mambe

---

* 3:19: PA 7.38, Ro 5.20   * 3:21: Ro 8.2-4   * 3:23: Gal 4.3
* 3:24: Ro 10.4

ada madidnga ital gita ga tala pan Kristus. Toa bedaoa ta oangga loloda matua ngan ei, Deo iuato gita panua tututui. ²⁵ Ta labone edap lolo matua aea iuot masaeai, tota apu iman ada madidnga pade mao.

Loloda matua ngan Kristus ta taot Deo ele gergeu

²⁶ *Nakeo bedaoa ngansa gimi toa ngada ne lolomi matua ngan Iesus Kristus, tota aot Deo ele gergeu. ²⁷ *Ngansa gimi sapa dua abada paliliunga ngan Kristus, eine apit Kristus mambe eaba ipit aea malo. ²⁸ *Tota ngan iaoa kelede ton Kristus, taoato eaba eta Iuda aea mao, ga Grik aea mao pade, be taoato eaba eta paeaeanga mao, ga eaba madonga kemi aea mao pade, ga arangaranga mao, ga taine mao pade, ngansa ngan lemi lupnga toman ngan Iesus Kristus, gimi toa ngada ne aot kelede. ²⁹ *Ta oangga gimi Kristus ele panua, eine gimi Abraam ele gergeu pade. Ta gimi ga abada gid danga kemikemi toa Deo iposa tautaunga pan Abraam ngan.

4

Gita paeaeanga taot Deo ele gergeu ngan Kristus ele naurata

¹ Leg oanenga itna ede ga bedane: Oangga eaba ele gergeu ede imamado, muriai gergeu toa ne ga ibada danga sisid toa ngada oa ton itama. Tautaunga, danga sisid toa ngada oa ton itama ga iman ei ele, be oangga ei kakauede maitne,

---

* 3:26: Ins 1.12   * 3:27: Ro 6.3   * 3:28: Ro 10.12   * 3:29: Ro 4.13

danga eta idae ibageai mao. Ei lalaede mambe gid paeaeanga ton itama. ² Ei imamado gadio ngan itama ele madidnga ga panua naurata ad bagedeai ga irangrang ngan rai toa itama isio oa iuot. ³ *Eine lalaede mambe gita pade. Mugaeai gita mambe gergeu, ta taman paeaeanga ngan apu imata ede ga ede tanoeai aea. ⁴ *Be ngan rai toa Deo isio oa iuot, ei isula Inat ga inam. Taine ede ipopo ei, ta gergeu toa ne pade imamado gadio ngan Moses ele apu. ⁵ Inama ngan luanga gita panua toa tabokoboko paeaeanga gadio ngan apu, ta ipatutui ada gigi kapei Deo imatai, ngansa iuangga ibada gita ga taot ele gergeu tautaunga. ⁶ *Gimi aot Deo ele gergeu na, tota isula Itautau Tutui ton Inat ga idio lolodai, ta Itautau Tutui toa ne ikado gita ga tababa ga ila pan Tamada bedane, “Ale apa!” ⁷ Tota gimi aman paeaeanga pade mao. Gimi Deo ele gergeu. Ta ngan ipu toaine, Deo ga ibada gid danga kemikemi toa iposa tautaunga ngan ga ila pagimi.

Paulus ilolo ede ga ede ngan gid Galesia

⁸ Be mugaeai gimi aoatai ngan Deo maitne ta aman paeaeanga ngan gid danga tautaunga mao mambe deo pakakanga. ⁹ Be labone gimi aoatai ngan Deo na (mao kemi ngan nakeo ga Deo iuatai ngan gimi), tota ikamado ga aoangga aluagimi mulian ngan nasinga gid apu imata ede ga ede tanoeai aea toa irangrang ngan ilua gita mao? Gimi aoangga aman paeaeanga sapaeaan ngan gid apu toa oa pade na? ¹⁰ *Ikamado ga aoangga

---

* **4:3:** Kol 2.20   * **4:4:** Ins 1.14, Ro 1.3   * **4:6:** Ro 8.15-17

* **4:10:** Ro 14.5, Kol 2.16

anasnasi gid Iuda led apu ngan ado kapeipei raring aea, ga taiko papau, ga gid taun ga rai pade? ¹¹ Gau namataud. Ngan kado ta naurata toa nakado ngan gimi, eine iduaea sapaean.

¹² Oaeoag, nabeta matua gimi ga bedane: Nakim gimi aot mambe gau. Ngansa gau natnan apu ta naot mambe gimi. Mugaesai ga inam, lemi idil eta paeamao ngan gau mao. ¹³ Be gimi aoatai, matamata napaola ato kemi ga ila pagimi ngansa dibala ede ikado gau. ¹⁴ Tautauga, tinig aea dibala toa oa ikado kulupu ngan gimi, be gimi apul murimi ngan gau mao, ga atolatola ngan gau mao pade. Be gimi abada gau lalaede mambe gau anggelo ede ton Deo, mao mambe gau Iesus Kristus. ¹⁵ Lemi tingelgel toa mugaesai aea na sida? Nakeo tautauga, ngan ado toaiua, nagera mambe oangga arangrang, gimi ga apasu matami kadlo ga abada ga inam pagau. ¹⁶ Ta labone madongan? Napaola posanga tautauga ga ila pagimi, ta ngan kadonga toa ne naman ami isat?

¹⁷ Gid panua toa tiparpar ngan apu oa, timarum tau ngan dadanga gimi ngan led posanga, be eine kemi ngan gimi mao. Eine tiuangga tikado ga gitaingada takemi ngan gita pade mao, ta gimi amarum ngan nasinga gid. ¹⁸ Eine kemi oangga amamarum ngan kadonga kemi ede. Ta gimi anasnasi kadonga kemi bedaoa somisomi, oangga namamado pagimi, ga oangga nama-mado aluai ngan gimi. ¹⁹ Leg gergeu, lolog ede ga ede ngan gimi. Nanaman lolog ede ga ede toa ne mambe ieieinga iuot ngan taine iuangga ipopo gergeu. Lolog ikakado toa bedane ga irangrang

ngan gimi aot lalaede mambe Kristus. ²⁰ Be lolog ikim tau ngan geranga gimi. Oangga bedaoa ta napalele leg posanga pagimi ga ila meles. Ngansa lolog buligaliga ngan gimi.

Oanenga itna ngan Agar ga Sara

²¹ Gimi sapadua toa akeo ga adio gadio ngan apu, manta akeo pagau, aotai ngan saoa danga apu iposa ngan pade? ²² *Ngansa Deo ele laulau ikeo ga Abraam inat rua. Ede, taine paeaeanga Agar ipopo, be ede pade, iadaoa Sara toa taine madonga kemi aea ipopo. ²³ *Taine paeaeanga ele gergeu aea poponga iuot lalaede mambe gid panua toa ngada ne tanoeai. Be gergeu ton taine madonga kemi aea, ei aea poponga iuot ngan Deo ele posanga tautaunga.

²⁴ Taine toa rua ne ad ninipunga iman oanenga itna pade. Ngansa taine toa rua ne mambe posanga rua toa Deo irau ngan ele panua. Posanga toa Deo irau ngan gid Israel ngan lusi Sainai,* eine mambe taine paeaeanga toa Agar. Ele gergeu pade timan paeaeanga. ²⁵ Agar idodo lusi Sainai. Lusi toa oa ienono ngan tibur kapei Arebia. Ga pade, taine toa oa idodo tuanga Ierusalem toa labone ienono. Ngansa gid Ierusalem, labone tiuot mambe paeaeanga sapaeang ngan nasanga apu ton Moses. ²⁶ *Be tuanga Ierusalem ede pade ienono gadae buburiai. Eine idodo taine madonga kemi aea toa

---

* **4:22:** OM 16.15, 21.2   * **4:23:** Ro 9.7-9   * **4:24:** Lusi Sainai, mugaeai Deo ibada pat rua apu aea ga ila pan Moses ngan.

* **4:26:** Ibr 12.22, PM 21.2,10

Sara. Ei iman tnada. ²⁷ *Ngansa Deo ele laulau aea posanga bedane,

“Eao taine lasi,
manta tinim igelgel.

Be eao taine toa naman ieieinga ngan poponga gergeu mao,
manta ngangar ga bau.

Ngansa taine toa ipopo eta mao, ei ele gergeu dabad iuot busa
ga iasal gergeu ton taine toa imamado toman ngan iadaoa.”

²⁸ *Oaeoæg, gimi mambe Sara inat Aisak. Ngan Deo ele posanga tautaunga ta aot ele gergeu. ²⁹ *Be ngan ado toaiua, gergeu ede pade toa aea poponga iuot mambe panua toa ngada ne tanoelai, ei ipaieiei gergeu toa aea poponga iuot ngan Itautau Tutui iura. Eine mambe labone pade. ³⁰ Be Deo ele laulau ikeo mado? Aea posanga ga bedane, “Suk taine paeaeanga toa ne toman ngan ele gergeu! Ngansa danga sisid aea potanga irangrang ngan ila pan gergeu ton taine paeaeanga oa mao. Eine ga ila pan gergeu ton taine madonga kemi aea kekelen.” ³¹ Tota oaeoæg, gita taman gergeu ton taine paeaeanga Agar mao. Gita taman gergeu ton Sara, taine madonga kemi aea.

---

* **4:27:** Ais 54.1   * **4:28:** OM 15.4-5, Ro 9.7   * **4:29:** OM 21.9-10, Ins 8.35

5

Iesus itin ngan taboko paeaeanga ngan apu pade mao

¹ Kristus ipola gita, ngansa itin ngan taboko paeaeanga ngan apu pade mao. Tota gimi manta amadid matua, ngan kado ta panua tipaeaea gimi pade ngan apu aea nasinga.

² Ega, gau Paulus nakeo pagimi bedane: Oangga abada palunga ngan otnga tutui Deo imatai, eine Kristus ele naurata irangrang ngan ilua gimi mao. ³ Naposa matua pade bedane: Oangga sai ibada palunga, manta inasi apu aea posanga toa ngada oa. ⁴ Gimi sapadua atoba nasinga apu ngan otnga tutui Deo imatai, eine atnan Kristus na. Gimi apul murimi ngan Deo ele kadonga lolo marum aea. ⁵ Be ngan leda kadonga lolo matua aea, Itautau Tutui ilua gita ta taoatai kemi mambe Deo ga iuato gita panua tututui ta tagaga matada ngan sanganga ei. ⁶*Ngansa ngan leda lupnga toman ngan Iesus Kristus, oangga tipalu gita, mao oangga tipalu gita mao, eine danga eta mao. Be danga kapei eine loloda matua ngan ei, ta kadonga toa ne ikado gita ga takim panua padengada.

⁷ Mugaeai gimi aladlado kemi, be sai ipaket matami ga ipakala gimi ngan nasinga posanga tautaunga? ⁸ Posanga toa idada gimi ne, inam pan Deo mao. Deo ei eaba toa ibaba gimi ga aot ele panua. ⁹*Matami nanan. Yis kautede sapa ikado ga plaoa dodol isum ga idae kapei. Eine

---

* 5:6: 1Ko 7.19, Gal 6.15   * 5:9: 1Ko 5.6

lalaede mambe gimi pade. Posanga pakakanga idil kautede ipabuobuo gimi toa ngada ne. ¹⁰ *Be Maron ipamatua lolog ta naeadi mambe gimi ga lolomi kelede ngan posanga toa ne, ta gimi ga anasi posanga eta pade mao. Be oangga eaba sai ipabuobuo gimi, eine Deo ga ipanas ei. ¹¹ Oaeoag, gau napapaola posanga ngan palunga pade mao. Be oangga nakakado maitne, eine eaba eta Iuda aea ga ipaieiei gau mao. Oangga bedaoa, posanga ngan Iesus ele matenga ngan abei tabala irangrang ngan ipamasmasi gid Iuda lolod mao pade. Be eine mao. Gid Iuda tinid ngan longonga posanga toa oa mao, ta tipaieiei gau. ¹² Be gid panua toa tipabuobuo gimi, gau naoangga kemi ngan tiket tinid ga tipaeabu ngan gid mulian!

¹³ *Oaeoag, Deo ibaba gimi ngansa iuangga ipola gimi ta adio gadio ngan apu pade mao. Be kado gimi akeo lolomia bedane, “Iesus ipola gita, ta labone takado saoa kadonga tanoeai aea mambe takim.” Irangrang ngan akeo bedaoa mao. Be manta akim panua padengada ta alualua gid mambe gimi led paeaeanga. ¹⁴ *Ngansa apu aea posanga toa ngada oa ilup ngan posanga idil kelede ga bedane, “Manta kim lem eaba ede pade mambe kim go mulian.” ¹⁵ Be oangga adabadaba sat ga apaparau pol ngan gimi, ageragera gimi, ngan kado ta apaeabu ngan gimi mulian.

Itautau Tutui iparau ngan kimnga papaeamao tinida aea

---

* **5:10:** 2Ko 11.15, Gal 1.7
19.18, Ro 13.9

* **5:13:** 1Pe 2.16

* **5:14:** Wkp

16 Be gau nakeo ga gimi manta alalala ngan Itautau Tutui iura, ta gimi ga anasi kimnga papaeamao tinida aea mao. 17 *Ngansa kimnga tinida aea iuangga ipakala Itautau Tutui ele kimnga, be Itautau Tutui iuangga ipakala kimnga tinida aea. Gisirua tipaparau, ta irangrang ngan anasi lemi kimnga mulian mao. 18 Be oangga Itautau Tutui imugamuga ngan gimi, eine amado gadio ngan apu mao.

19 *Be gita toa ngada ne taoatai ngan kadonga papaeamao tinida aea. Eine ga bedane: kadonga arala, ga kadonga ngan lolomi aea muk, ga kadonga mambe kaua, 20 ga raring ngan gid deo pakakanga, ga kadonga borou, ga ariapolpol, ga aoa parau, ga mata galgal, ga lolo bake, ga soanga edami mulian, ga amapmapoga alele, ga aoami isokangai, 21 ga lolomi paeamao, ga ununnga sat, ga kadonga mangamanga togid panua ununnga ad, ga gid kadonga padengada toa bedaoa. Napabib lemi mambe nakado mugaeai, oangga sapedua tikakado toa bedaoa, eine irangrang ngan tibada madonga Deo ibageai mao.

22 Be Itautau Tutui ipapot gid kadonga kemikemi ga bedane: kimnga panua padengada, ga tingelgel, ga lolo tarui, ga lolomi bake manmanae mao, ga mamaron, ga kadonga kemikemi, ga matami tutui ngan nasinga lemi posanga, 23 ga kadonga lolo kemi aea, ga pakalanga gimi mulian ngan kadonga sat. Be apu eta ipakala gita ngan gid kadonga toa bedaoa

---

* 5:17: Ro 7.15-23   * 5:19: 1Ko 6.9-10

mao. ²⁴ *Be gid panua sapadua ton Iesus Kristus, eine tipatoto led kimnga papaeamao ga ngalenga papaeamao tinida aea ga idae ngan abei tabala ga kus. ²⁵ Ta oangga tamamado Itautau Tutui ibageai, manta talalala ngan Itautau Tutui ele edap. ²⁶ *Be irangrang ngan taparim ngan gita mao, ga tapamasasi eaba eta pade ilolo mao, ga loloda paeamao pol ngan gita mao pade.

6

Manta takado kemi ngan panua toa ngada ne

¹ *Oaeoag, oangga gimi agera eaba eta ngan gimi itap ngan kadonga sat, nakim sai ngan gimi toa ilolo iuatai ngan Itautau Tutui na manta ibada eaba toa oa ga iluai mulian ngan edap tutui. Be manta lolomi marum ta apatutui ei. Be geragera go, ngan kado ta kadonga sat idada go pade. ² *Gimi manta alualua ngan gimi ngan ami kadonga kulupulupu. Ngan kadonga toa bedane, eine ga aparangrang apu ton Kristus. ³ Ngansa oangga sai iadi mambe ieda kapei, be tautaunga ieda mao, eine ipakaka ei mulian. ⁴ Eaba kelede kelede manta imata inasi ele naurata mulian ta igera, eine kemi, mao paeamao. Toa bedaoa ta itin igelgel ngan ei mulian, be itonton ele naurata toman ngan panua padengada led mao. ⁵ *Ngansa eaba kelede kelede manta imariala ngan ele naurata mulian.

---

* **5:24:** Ro 6.6, Kol 3.5   * **5:26:** Plp 2.3   * **6:1:** Mt 18.15
 * **6:2:** Ro 15.1   * **6:5:** Ro 14.12

6 *Be oangga sai ibada paoatainga ngan Deo ele posanga, ei manta ilualua ele eaba paoatainga aea ngan danga kemikemi.

7 *Alongean eaba eta ipabuobuo gimi mao. Ngansa gimi arangrang ngan akado aleburo pan Deo mao ga mao tau. Ngansa saoa danga eaba iarum dadangai, eine muriai ga ibada annga lalaede mambe danga toa iarum oa.

Saoa danga taearum dadangai, muriai tabada annga lalaede toa bedaoa.

8 Ngansa eaba sai inasi kimnga tinida aea ta iarum danga paeamao iloleai, eine muriai aea annga ga iuot, ta ei ga imukuru ngan ele kimnga paeamao tinida aea. Be eaba sai inasi Itautau Tutui ele kimnga ta iarum danga kemi iloleai, eine muriai eaba toa oa ga ibada madonga kemi somisomi aea pan Itautau Tutui. 9 Be

* 6:6: 1Ko 9.11,14 * 6:7: Ro 8.13

irangrang ngan tamanggolenga ngan kadonga kemikemi mao. Ngansa ngan ado toa annga aea badanga, eine ga tabada annga kemi oangga tatap ngan leda naurata mao. ¹⁰ Tota ngan ado isaoa tarangrang ngan takado kemi panua padengada, manta takado. Be kadonga toa ne, manta takado kapei tau ngan gid iaoo kelede ton Kristus toa lolod matua ngan ei.

Paulus iparim ngan Iesus aea abei tabala

¹¹ Posanga idil toa ne nabode ngan gau bageg, be agera leg bodenga kapeipei toa bedane.

¹² Panua sapadua tiparpar ngan palunga gimi, tikado bedaoa ngansa tiuangga tipasolan gid mambe panua kemikemi ngan panua padengada matad. Be led ipu kelede ga bedane: Timataud, ngan kado ta tinasi ato kemi ngan Kristus aea abei tabala, ta panua padengada tipaieiei gid. ¹³ Be gid panua palunga ad toa oa, gid pade tinasnasi apu kemi mao. Be tikim tipalu gimi, ngansa tiuangga tiparim ngan ami palunga. ¹⁴ Be irangrang ngan gau naparim ngan danga eta mao. Naparim ngan ada Maron Iesus Kristus aea abei tabala kekelen. Ngan ele naurata ngan abei tabala, eine mambe kimnga papaeamao tanoelai aea imate lologei, ga gau pade namate ngan abei tabala ta irangrang ngan nanasi kimnga tanoelai aea pade mao. ¹⁵ *Ngansa oangga tipalu gita, mao tipalu gita mao, eine danga eta mao. Be Deo ikado gita ga taot panua papau, ta danga toa kelede ne eine danga kapei. ¹⁶ Be Deo ele kadonga lolo tarui aea ga lolo isat aea idio pagid sapadua tinasnasi

---

* **6:15:** Gal 5.6, 2Ko 5.17

posanga toa ne. Gid panua toa ne timan Deo ele panua tautaunga Israel ad.

¹⁷ *Leg posanga kelede pade ga bedane: Tinig ngan eaba eta ikado ga lolong ede ga ede pade mao. Ngansa tinig aea gil ienono, ta iman kilala ngan tipaieiei gau ngan nasinga Iesus.

¹⁸ Oaesoeg, kemi ngan ada Maron Iesus Kristus ele kadonga lolo marum aea idio pagimi. Eine tautaunga.

---

* **6:17:** 2Ko 4.10

Deo Ele Posanga
Genesis, Exodus, and the New Testament in the Bariai
language of Papua New Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples Bariai long
Niugini

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bariai

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

d6bb73e7-0ffa-559f-9604-c23dd5301e33